

SUDETONĚMECKÁ KRIZE V ČESKOSLOVENSKU PŘED MNICHOVEM



Marcel Mahdal

Žáci mají k dispozici pracovní list a metodou párového čtení provádějí záznam do textů „Fall Grün“ a „Politika SdP k československé vládě a Runcimanovi“. Dostanou do rukou obrázek britského karikaturisty Lowa z roku 1938, ale také dokumenty, jako je dopis Henleina Vůdci, propagandistický text o Češích a Židech, úryvek z německé tiskové zprávy o situaci v Československu, příp. zveličování Němců, Hitlerovu proklamaci Chamberlainovi o našem pohraničí, a další karikatury zveřejněné v anglických časopisech. Žáci se s těmito materiály seznamují a utvářejí si svůj dojem a vlastní názor na situaci v československém pohraničí před konferencí v bavorském Mnichově.

dějepis, občanská nauka

ZŠ, SŠ

Metody, cíle a výstupy: párové čtení, vyhledávání klíčových slov a faktů, konfrontace s historickými dokumenty a jinými materiály, pozorování a uvědomění si souvislostí. Žáci najdou společné znaky v předloženém historickém materiálu. Mohou si uvědomit, na čí straně bylo právo a jakou roli patrně sehrála propaganda v rukou silných politických soupeřů – „dobrý sluha, ale zlý pán“. Umí vysvětlit pojmy „proklamace, karikatura“, typizovat prostřednictvím charakteristických znaků výše uvedené postavy dějin 20. století.

Použité zdroje:

<http://www.moderni-dejiny.cz/clanek-plan-grun-1657/>

Zpráva Fr. Burgera, Hitlerova velvyslance v Berlíně, šéfu vojenské zpravodajské služby admirálu Canarisovi, 13.VIII.1938;ADAP,D II,366, In: Celovsky, B.: SO ODER SO – řešení české otázky podle německých dokumentů 1933 – 1945, Tilia, Šenov u Ostravy, 2002
karikatury v Evening Standard a Daily Worker ze září 1938

PRACOVNÍ POSTUP:

1. Nakopírujte potřebný počet kopií pracovního listu
2. Stručně zopakujte význam pojmu: appeasement
3. Vyzvěte studenty k prostudování jednotlivých dokumentů
4. Jmenovitě určete, kdo kterou otázku zodpoví (můžete otázky rozdělit například studentům podle čísla ve třídní knize – otázek je celkově 33)

Dokument č.1:

„I. VÁLKA NA DVOU FRONTÁCH (Plán ‚Grün‘).

1. Politické předpoklady.

Došel jsem k nezměnitelnému rozhodnutí Československo v dohledné době rozbít vojenským zákrokem. Je věcí politického vedení vyčkat - nebo určit - dobu, která by byla vhodná z hlediska politického a vojenského. Nevyhnutelný vývoj situace v Československu, nebo vůbec jiných událostí v Evropě, jenž by nám nabídl překvapivě příznivou a jedinečnou příležitost, mohl by mě pohnout k časnému jednání. Správná volba a rozhodné využití příznivého okamžiku je nejlepší zárukou úspěchu. Z tohoto důvodu se musí okamžitě začít s přípravami. /.../

Důsledky pro přípravu plánu ‚Grün‘.

Pro vítěznou válku je nutné, aby se momentu překvapení využilo co nejvíce patřičnými přípravami již v době míru a neočekávaně rychlým spádem akce. Již v prvních 2 nebo 3 dnech se musí vytvořit situace, která jednak přesvědčí nám nepřátelské státy, jež by chtěly intervenovat, o beznadějnosti české vojenské situace; a jednak ponouknout státy s územními požadavky vůči Československu k okamžité akci. V tomto případě se dá počítat se zásahem Maďarska a Polska proti Československu, zvláště když Francie, díky jednoznačnému, nám přátelskému postoji Itálie, bude se ostýchat, nebo alespoň váhat rozpoutat proti nám evropskou válku. Dá se předpokládat, že Rusko se pokusí vojensky Československu přijít na pomoc, zvláště svou leteckou zbraní. Kdyby se v prvních dnech nedosáhlo znatelných územních zisků, došlo by jistě k evropské krizi. Toto poznání musí vést všechny velitele k rozhodnému a smělému postupu. /.../

4. Úkoly armády.

Přípravy armády se budou zakládat na následujícím:

- Masa všech sil musí být nasazena proti Československu.
- Na západě bude zapotřebí minimálních sil pro krytí zad; ostatní hranice na východě proti Polsku a Litvě nutno jen zajistit; hranice na jihu jen pozorovat. /.../

Hitlerův rozkaz všem složkám německé armády k přípravě útoku na Československo - plán ‚Grün‘, 30. V. 1938; ADAP, D II, 221. Celý text rozkazu je k dispozici: <http://www.moderni-dejiny.cz/clanek-plan-grun-1657/>

OTÁZKY K dokumentu č.1:

- O jaký typ dokumentu se jedná? Jde o soukromé sdělení, či jakého je charakteru?
- Kdo je jeho autorem a komu je určen?
- S pomocí kterých zemí měla Třetí říše zaútočit na Československo?
- S jakou reakcí západních velmocí autor počítal v případě bleskového útoku na Československo?
- Popřemýšlejte co autor dokumentu mohl myslet větou: „Nevyhnutelný vývoj situace v Československu, jenž by nám nabídl překvapivě příznivou a jedinečnou příležitost, mohl by mě pohnout k časnému jednání.“

Dokument č.2:

„V Praze se vyvinula zajímavá politická situace: minulý čtvrtek delegace Sudetoněmecké strany znovu obnovila vyjednávání s československou vládou /.../ a známým způsobem je vedla tak, aby zůstalo bezvýsledné. /.../

Taktika SdP je přesytit Angličany /v delegaci Lorda Runcimana/ Informacemi a velmi rozsáhlými doklady a důkazy, materiálem ve formě memorand a publikací (literatury).

V první poradě o tendenci těchto informací K. H. Frank dal delegaci tento návod: „Úkolem SdP je přesvědčit Lorda /Runcimana/, že národnostní problém v Československu se nedá řešit uvnitř státu a že Češi v žádném případě nejsou ochotni přijmout ústupky, které by vedly k skutečnému uklidnění. Lord musí odejet v přesvědčení, že situace v tomto státě je tak zmatená a svízelná, že se nedá vyřešit vyjednáváním a diplomatickými prostředky, při čemž vina je zcela na české straně, to znamená, že Češi jsou ti vlastní rušitelé evropského míru“. /.../“

Zpráva Friedricha Burgera, Henleinova pověřence v Berlíně, šéfu vojenské zpravodajské služby admirálu Canarisovi, 13. Vll. 1938; ADAP, D II, 366, In: ČELOVSKÝ, Boris: SO ODER SO – řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945, Tilia, Šenov u Ostravy, 2002

OTÁZKY K dokumentu č. 2:

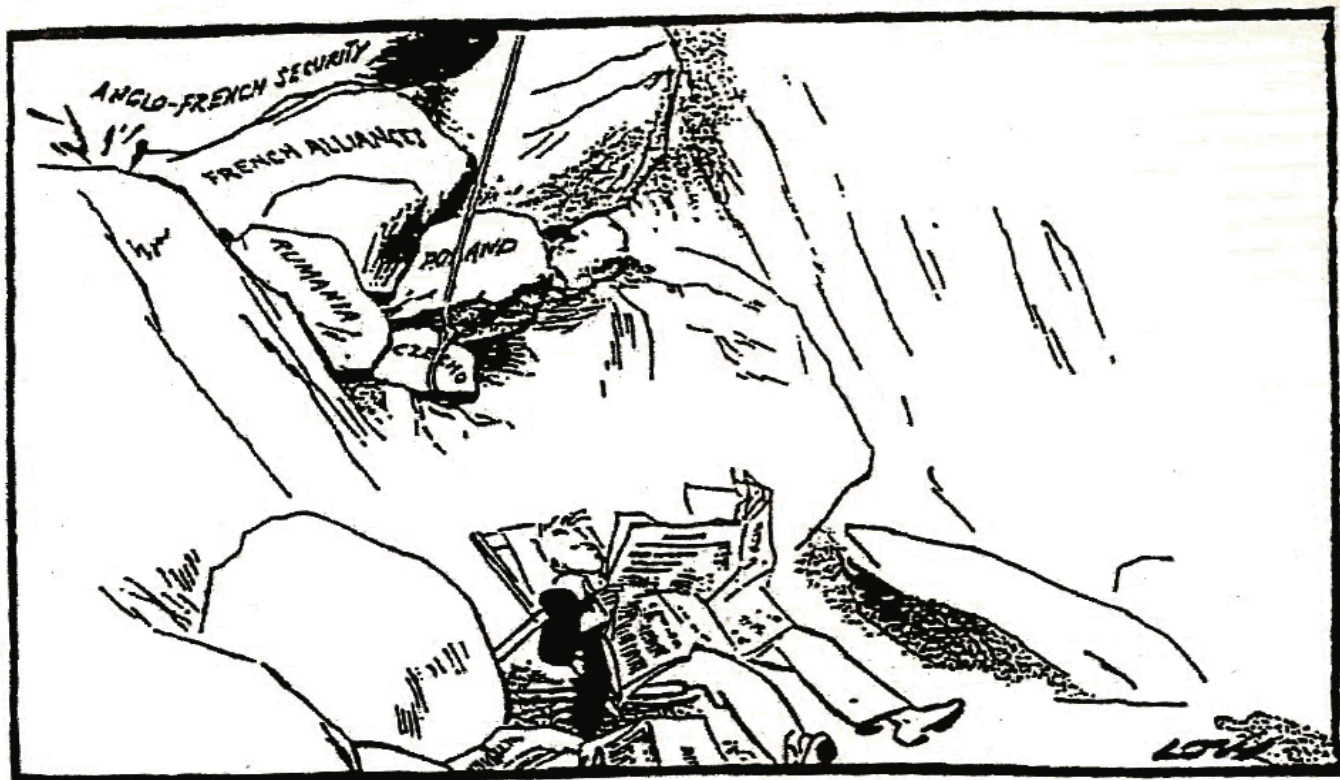
1. Kdo je autorem tohoto dokumentu a komu je určen?
2. Byl dokument určen pro veřejnost? Podle čeho se dá soudit?
3. Proč sudetští Němci zvolili taktiku „přesycení“ delegace Lorda Runcimana?
4. Jakou roli sehrála delegace Lorda Runcimana v tehdejší Československu?

Dokument č. 3: David Low:

„Co pro mě Československo vlastně znamená,“, Evening Standard, září 1938

OTÁZKY K dokumentu č. 3:

1. Kterému publiku byla určena karikatura Davida Lowa? Co čtenáři sdělovala?
2. Pokuste se karikaturu vysvětlit a proč pro ni autor takový název?



Dokument č. 4:

„Můj Vůdče!

Včera jsem sdělil anglické delegaci /Lorda Runcimana/, že předmětem dalších jednání /.../ může být jen způsob přivtělení /sudetského území/ k Říši. /.../

S Vaším svolením dovoluji si navrhnout: /.../ obsazení tohoto území během 24 (48) hodin německým vojskem (odůvodnění: aby se udělal konec vraždění českými fanatiky). /.../“

Henleinův dopis Hitlerovi, 15. IX. 1938; ADAP, D II, 489. In: ČELOVSKÝ, Boris: SO ODER SO – řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945, Tilia, Šenov u Ostravy, 2002

OTÁZKY K dokumentu č. 4:

1. Henlein do poslední chvíle vyjadřoval věrnost ČSR. Jaké požadavky nyní vůči československé vládě vznesl?
2. Ve které době dokument vznikl? Pokuste se ji stručně charakterizovat.

Dokument č. 5:

„Strašlivá zvěrstva českých vrahů a banditů - Tento zločinný stát musí být rozbit - Vrahové bez masek - Sudetoněmecké usedlosti a podniky obětmi žhářství - Další čtyři oběti české nenávisti - Češi tajně zakopávají mrtvoly - Vojenským opaskem umlácen k smrti - Příšerné zločiny českých bestí v Krumlově - Organizovaný lov na lidi na Chebsku - Děti se učí jak házet láhvě s benzínem - Zvířecké zločiny českých četníků - Když přijde Hitler, každá česká učitelka odpraví dvě německé ženy a děti - 23 000 uprchlíků, svědci českého krvavého teroru - Marxistické židovství - Komuna a Husité, ruka v ruce - Krve-prolití v Československu vyžaduje nový vývoj - Strašná obžaloba českého vražedného systému - Takhle vraždí husitští ničemové - Žena v pokročilém těhotenství zbita a pak odvečena - Německá krev žaluje - Kojící matky zbity - Takto byl Hermann Schlosser zákeřně odpraven - Žena a dítě rozdrceny tankem - Odpraveni jako prašiví psi - Lesní požár má zničit celou vesnici, prchající ženy a děti pod palbou strojních pušek - Česko-komunistické přípravy k hromadnému vyvraždění Němců v Ústí - Uštván českými krvežíznivými psy - Vražda jakýmkoliv způsobem - Krev umučených žaluje.“

Titulky v oficiálním deníku NSDAP Völkischer Beobachter, Mnichov, 18. a 20. IX. 1938.

In: ČELOVSKÝ, Boris: SO ODER SO – řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945, Tilia, Šenov u Ostravy, 2002

Otázky k dokumentu č. 5:

1. Za jakým účelem vznikl výše uvedený text? Vysvětlete podle čeho se dá usuzovat?
2. Pro koho byl výše uvedený text určen a co měl u čtenářů vyvolávat?
3. Jak na Vás titulky novin působí?

Dokument č. 6:

Německý velvyslanec v Římě v. Hassell si zapsal do svého deníku 19. IX. 1938 výrok státního sekretáře v Ministerstvu zahraničních věcí v. Weizsäckera, že zprávy jsou v tisku „uměle zveličovány a většinou podvod“;

U. V. Hassell, Vom andern Deutschland, str. 20. In: ČELOVSKÝ, Boris: SO ODER SO – řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945, Tilia, Šenov u Ostravy, 2002

Dokument č. 7:

„Ted' se musí rychle něco stát, neboť moje fantazie už nestačí vymýšlet nové strašidelné historky,“ chlubil se tehdy Berndt; E. Kordt, Nicht aus den

Akten, str. 266. In: ČELOVSKÝ, Boris: SO ODER SO – řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945, Tilia, Šenov u Ostravy, 2002

Dokument č. 8:

„Alfred Ingemar Berndt, vedoucí oddělení /německého tisku v Ministerstvu propagandy/, probděl tehdy celé noci a vyráběl zprávy o zvěrstvech v Sudetách pomocí generálních map, adresářů a seznamů jmen.“

Výpověď dr. M. Schirmeistera v r. 1945; IMT, XVII, 266. In: ČELOVSKÝ, Boris: SO ODER SO – řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945, Tilia, Šenov u Ostravy, 2002

OTÁZKY K dokumentu č. 6. – 8.:

1. Jakým způsobem vznikaly německé tiskové zprávy o dění v Československu?
2. Kdo byl autorem takovýchto zpráv, kdo a kde jejich práci organizoval?
3. Jakým způsobem by mělo vznikat zpravodajství, aby bylo objektivní?
4. Jakou roli vůbec sehrála německá propaganda během sudetoněmecké krize?

Dokument č. 9:

„/.../ Problém, kterým jsme se v posledních měsících a týdnech zabývali, je všem dobře znám. Problémem není Česko-Slovensko, ale spíše pan Beneš. Jeho jméno obsahuje vše, co miliony lidí dnes vzrušuje, nad čím zoufají a co je vede k fanatickým činům. /.../

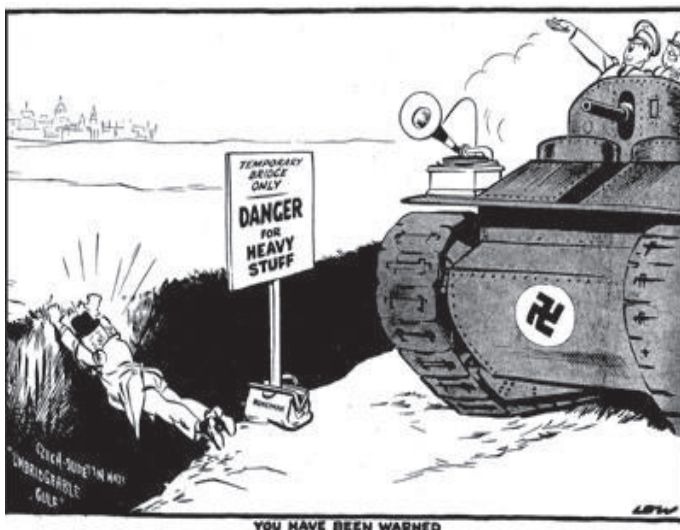
A teď máme před sebou poslední problém, který musí být vyřešen a který vyřešen bude! To je náš poslední teritoriální požadavek, který mám v Evropě, ale je to požadavek, na němž trvám a který bude, Bůh dá, splněn. /.../

Jsem panu Chamberlainovi vděčen za všechno jeho úsilí. /.../ Ujistil jsem ho, a opakuji to dnes znovu, že jakmile tento problém bude vyřešen, Německo nebude mít v Evropě žádných „teritoriálních problémů“. Dále jsem ho ujistil, že v tom okamžiku, kdy Česko-Slovensko vyřeší své problémy, to jest když se Češi v klidu a bez vykonávání nátlaku domluví se svými menšinami, pak nebudu mít na českém státě žádný zájem. A to mu zaručím! My nechceme žádné Čechy. /.../“

Hitlerova řeč ve Sportovním paláci, Berlín, 26. IX. 1938; Dokumente der deutschen Politik 1938, str. 333 In: ČELOVSKÝ, Boris: SO ODER SO – řešení české otázky podle německých dokumentů 1933-1945, Tilia, Šenov u Ostravy, 2002

OTÁZKY K dokumentu č. 9:

1. O čem ujistil Hitler britského ministerského předsedu?
2. Vyplatila se Británii a Francii jejich politika appeasementu? Zkuste vyhodnotit situaci podle vašich dosavadních znalostí o dějinách II. světové války?



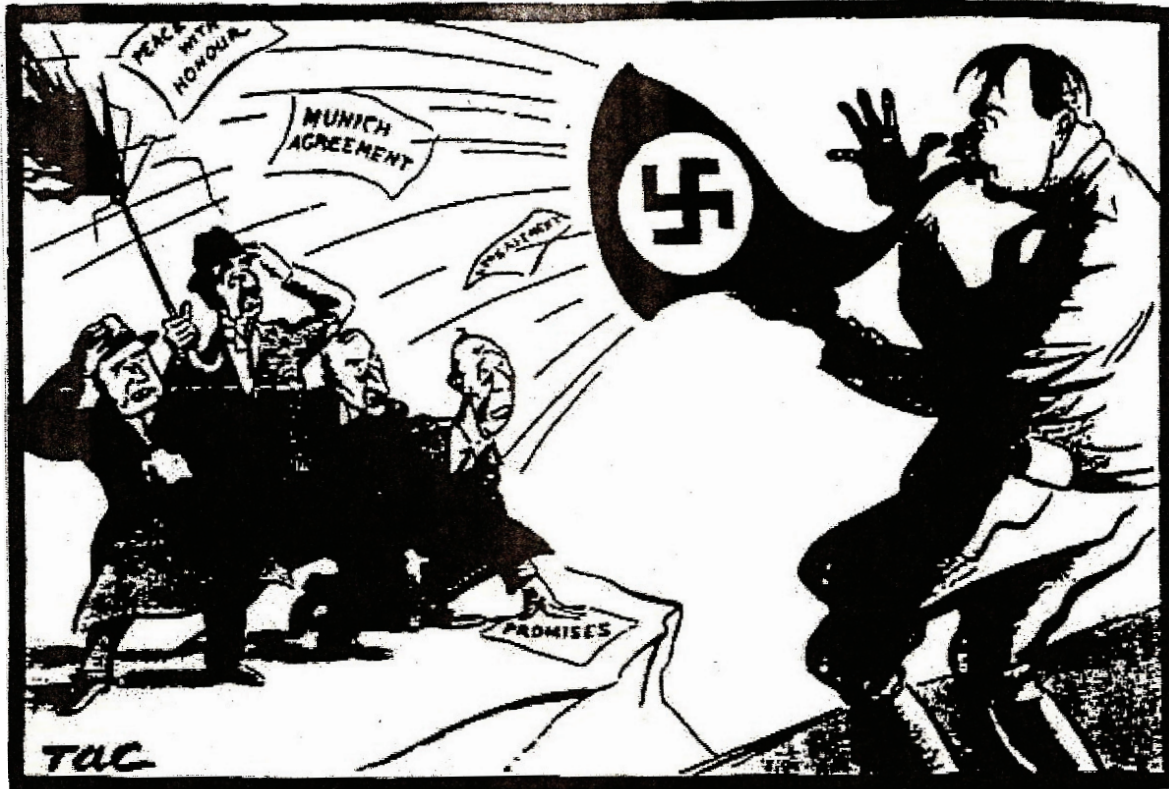
Dokument č. 10:

Karikatura Davida Lowa, která nebyla nikdy publikována.

/Překlad: Na ceduli stojí: Jen dočasný most – Nebezpečné pro těžký náklad. Na tašce je napsáno: Runciman/

OTÁZKY K dokumentu č. 10:

1. Kam asi směřuje tank a kdo ho řídí?
2. Zkuste odhadnout proč asi nebyla karikatura zveřejněna.



OTÁZKY K dokumentu č. 11:

1. Dokážete přeložit co je napsáno na ulétávajících listech?
2. Co má karikatura symbolizovat?
3. Byl autor karikatury zastáncem politiky appeasementu? Zdůvodněte proč?

Dokument č. 12:

„My, německý vůdce a kancléř, a britský ministerský předseda, jsme dnes ráno měli další jednání a shodli jsme se, že otázka britsko-německých vztahů je prvořadou záležitostí našich dvou zemí a celé Evropy.

Dohodu, kterou jsme podepsali včera v noci a britsko-německou námořní dohodu považujeme za symbol touhy obyvatel našich dvou zemí nikdy více vůči sobě nepozvednout zbraně.

Potvrdili jsme, že v jakékoli otázce týkající se našich dvou zemí budeme postupovat cestou vzájemného jednání. Jsme odhodláni pokračovat v úsilí odstranit možné příčiny neshod a touto cestou přispívat k zajištění mírové budoucnosti Evropy. Draží přátelé, je to podruhé v naší historii, kdy se britský ministerský předseda vrátil z Německa s čestným mírem. Věřím, že se jedná o „mír pro naši dobu“. Jděte domů a bez obav se dobře vyspěte.“

Neville Chamberlain po návratu z Mnichovské konference, 30. září 1938

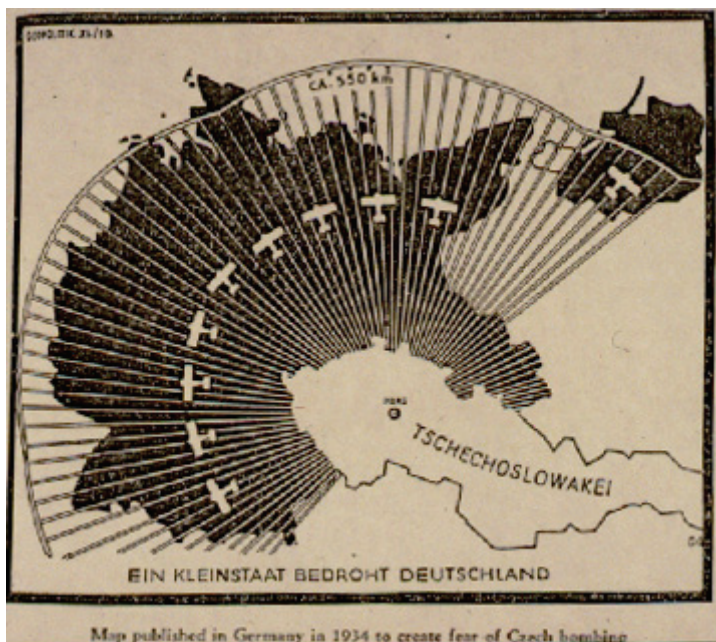
OTÁZKY K dokumentu č. 12:

1. Za jakou cenu se britský premiér dohodl s Hitlerem na míru? Šlo opravdu o „čestný“ mír?
2. S jakými pocity Chamberlain domů z Mnichova přilétl?



OTÁZKY K dokumentu č. 13:

1. Proč autor zobrazil Chamberlaina tímto způsobem a kterému publiku je karikatura určena?
2. Jaké historické události byste připsali k této karikatuře?



Dokument č. 14: publikováno v Německu v roce 1934.

OTÁZKY K dokumentu č. 14:

1. Jedná se o karikaturu? Vysvětlíte proč?
2. Dokážete přeložit, nebo alespoň odhadnout co má vyobrazení znázorňovat?
3. Jakému publiku je toto vyobrazení určeno?